

УДК 338.45:316.42(477)

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ НА СТІЙКІСТЬ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

DOI 10.30838/ P.ES.2224.280519.195.504

JEL: L10, L25, M50

**Швець Ю. О., к.е.н.,
Оніпко А. Д.***Запорізький національний університет, м. Запоріжжя*

Стаття присвячена вивченню головних аспектів стійкості розвитку підприємств. Досліджено сучасний стан та умови функціонування суб'єктів господарювання. Розглянуто й узагальнено визначення поняття «стійкість розвитку», наведено його основні характерні ознаки та особливості застосування категорії в практиці управління. Визначено вплив відносин підприємства з іншими суб'єктами господарювання в різних сферах діяльності на стійкість його розвитку. Розглянуто передумови вдосконалення методичних засад для оцінювання рівня економічної стійкості підприємств. Проведено критичний аналіз сучасних методичних підходів до встановлення рівня економічної стійкості промислових підприємств та встановлено систему взаємозв'язків між ними. Проаналізовано фактори стійкого розвитку на підприємстві. Встановлено наявність зв'язку між категоріями «стійкість» та «розвиток підприємства» й обґрунтовано доцільність управління розвитком з позицій забезпечення стійкості підприємства. Виявлено вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на стійкість розвитку промислових підприємств. Обґрунтовано необхідність аналізу та оцінки стійкості розвитку підприємства з соціально-економічної позиції. Проведено оцінку складових економічної стійкості суб'єкта господарювання із урахуванням сучасних тенденцій розвитку вітчизняного суспільно-економічного середовища. Виявлено зв'язок між поняттями «соціально-економічна стійкість» та «кадрова стійкість». Проаналізовано загальний стан ринку праці, дані про забезпечення кадрами підприємств та кількість зайнятого та безробітного працездатного населення. Проаналізовано середньооблікову кількість штатних працівників. Розглянуто вагомі індикатори діяльності ринку праці. Обґрунтовано необхідність та економічну доцільність удосконалення системи кадрової політики на промислових підприємствах. Узагальнено і систематизовано проблемні аспекти кадрового потенціалу на промислових підприємствах. Удосконалено механізм забезпечення та підтримки економічної стійкості підприємства, окреслено перспективи подальших досліджень. Виявлено шляхи поліпшення загального рівня стійкості розвитку промислових підприємств.

© Швець Ю. О., к.е.н., Оніпко А. Д., 2019

Ключові слова: стійкість розвитку; соціально-економічний розвиток підприємства; фактори стійкості; ефективність; управління; виробництво; контроль; аналіз

UDC 338.45:316.42(477)

THE INFLUENCE OF THE SOCIAL COMPLEX ON THE DEFENSE OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

DOI 10.30838/P.ES.2224.280519.195.504

JEL: L10, L25, M50

Shvets Y., Ph.D. in Economics,

Onipko A.

Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia

The article is devoted to the study of the main aspects of the sustainability of enterprise development. The present state and conditions of functioning of economic entities have been investigated. The definition of the concept "stability of development" has been considered and generalized, its main characteristic features and features of application of a category in management practice are resulted. The influence of the enterprise's relations with other economic entities in various spheres of activity on the stability of its development has been determined. The preconditions for improving the methodological principles for assessing the level of economic sustainability of enterprises are considered. A critical analysis of modern methodological approaches to establishing the level of economic stability of industrial enterprises is carried out and the system of interconnections between them is established. The factors of sustainable development in the enterprise are analyzed. The existence of a link between the categories "stability" and "development of the enterprise" was established and the expediency of management of development from the point of view of providing stability of the enterprise was substantiated. The influence of internal and external factors on the stability of development of industrial enterprises is revealed. The necessity of analysis and estimation of sustainability of the enterprise development from the socio-economic position is substantiated. The estimation of components of economic stability of the subject of economic activity is carried out taking into account the current trends of the development of the national socio-economic environment. The connection between the concepts of "socio-economic stability" and "personnel resilience" is revealed. The general condition of the labor market, data on the provision of personnel of enterprises and the number of employed and unemployed able-bodied population are analyzed. The average number of full-time employees is analyzed. Considerable indicators of the labor market are considered. The necessity and economic expediency of improvement of the personnel policy system at industrial enterprises is substantiated. Generalized and systematized problem aspects of personnel potential at industrial enterprises. The mechanism of maintenance and support of economic sustainability of the enterprise has

been improved, prospects of further research are outlined. The ways of improvement of the general level of stability of development of industrial enterprises are revealed.

Keywords: sustainability of development; socio-economic development of an enterprise; factors of sustainability; efficiency; production; control; analysis

Актуальність проблеми. Сучасному етапу економічного розвитку притаманний значний вплив різноманітних чинників спричинених високим рівнем невизначеності, наявністю кризових явищ, нестачею кваліфікованих кадрів, обмеженістю фінансових ресурсів, що призводить до нестабільності розвитку як економіки в цілому, так і окремого суб'єкта господарювання. Тому постає проблема вибору шляхів підвищення їх стійкості розвитку та першочерговим завданням є активізація дій із підвищення ефективності та стійкості розвитку шляхом вирішення проблем управління, оцінки ефективності діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широкого розгляду в економічній літературі набуло поняття стійкості, що досліджено такими науковцями: Козловський С. В., Зеткіна О. В., Кучерявий А. В. [3; 13]. Визначення та характеристику поняття «стійкість розвитку» розглянули такі вчені-економісти, як Іванов В. Л., Афанасьєв Н. В., Фоміна М. В., Гросул В. А., Мамаєва Г. С. [1; 2; 4; 12].

Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених дослідженню економічної стійкості розвитку підприємства, потребують подальшого вивчення фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства. На сьогодні, залишаються невирішеними проблеми впливу соціальної складової, зокрема кадрової політики на стійкість розвитку підприємства.

Мета статті. Головною метою є дослідження впливу соціальної складової на загальний стан стійкості розвитку підприємства; визначення впливу зовнішніх і внутрішніх чинників та шляхів підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах здійснюється негативний вплив зовнішніх факторів на підприємницьку діяльність серед яких: нестабільність політичної ситуації; неефективність законодавчої бази; нераціональна податкова політика. На підприємствах спостерігається погіршення взаєморозрахунків, що свідчить про зниження платоспроможності значної кількості суб'єктів господарювання.

Слід звернути увагу, що стійкість має міцний зв'язок з розвитком підприємства, що обумовлює розгляд і дослідження цих понять у взаємозв'язку. Нами було розглянуто різні підходи вчених до поняття «стійкість розвитку» (табл.1).

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «стійкість розвитку»

Підхід	Автор підходу
Стойкість розвитку - це здатність економічної системи після певного економічного збурення її показників до швидкого повернення у стан, не гірший від попереднього.	Козловський С. В.
Стойкість розвитку - це стан соціально-економічної системи, за якого відсутні причин для порушення досягнутої рівноваги.	Фоміна М. В.
Стойкість розвитку - це здатність системи підприємства не відхилятися від свого наявного стану у разі виникнення дестабілізаційних внутрішніх і зовнішніх чинників.	Іванов В. Л.
Стойкість розвитку – це процес створення, розвитку та зберігання тривалий час конкурентних переваг підприємства, що надає можливість ефективно функціонувати у несприятливих умовах конкуренції.	Кучерявий А. В.
Стойкість розвитку – це здатність забезпечення рентабельності діяльності шляхом підвищення ефективності використання його ресурсів.	Зеткіна О. В.
Стойкість розвитку – це збереження цілісності та можливість досягнення встановлених стратегічних цілей шляхом соціально орієнтованого розвитку.	Афанасьєв Н. В.
Стойкість розвитку – це система управління підприємством, що полягає у збалансованому, довготривалому розвитку підприємства для забезпечення постійної цілісної рівноваги.	Гросул В. А. та Мамаєва Г. С.

Джерело: згруповано автором за даними [1-5; 12-13]

Проведене дослідження свідчить про відсутність у науковців загальної думки щодо трактування категорії «стійкість розвитку» та спостерігається напрям зрушень у сторону соціалізації цього поняття. Таким чином, узагальнюючи наведені погляди на сутність поняття, слід вказати, що стійкість розвитку полягає у спроможності підприємства повертатися до рівноважного стану, відновленні функціонування, подоланні ознак кризового стану, незважаючи на виникнення певних відхилень та дестабілізаційних зовнішніх або внутрішніх факторів.

Отже, стійкість визначається як здатність підприємства здійснювати усі свої функції під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників та ефективно протидіяти їм. Для більш ґрунтовної оцінки

стійкості розвитку підприємств існує необхідність у аналізі факторів, що впливають на нього.

Підприємство розглядається як система, що перебуває у постійному взаємозв'язку з зовнішнім середовищем, тому це сприяло поділу факторів на зовнішні і внутрішні. Внутрішні фактори залежать від організації діяльності підприємства та їх детальний розгляд наведено у табл. 2.

Таблиця 2 – Внутрішні фактори впливу на стійкість розвитку підприємства

Фактори	Характеристика
1. Персонал підприємства	Виступає одним з найважливіших ресурсів підприємства, тому якщо організація бажає досягти стійкого розвитку, забезпечувати благополуччя працівників.
2. Організаційна структура	Виступає сукупністю взаємопов'язаних елементів, які забезпечують стійкість розвитку соціально-економічної системи за рахунок вдосконалення шляхів взаємодії системи з зовнішнім та внутрішнім середовищем.
3. Основні фонди	Є економічними ресурсами, які впливають на показники господарської діяльності та фінансові результати., що поліпшує використання майна.
4. Маркетинг	Підприємство є конкурентоспроможним, за умови реалізації його потенціалу, що надає змогу сформувати ринкову перевагу. Успішне функціонування суб'єкта господарювання в конкурентному середовищі підвищує стійкості його розвитку. Для цього є необхідним здійснення ефективної маркетингової політики.
5. НДДКР	НДДКР роблять значний вплив на розвиток підприємства, дозволяють підприємству йти в ногу з часом, удосконалюючи технології, підвищуючи конкурентоспроможність.
6. Фінанси	Від планування фінансів на підприємстві залежить рівень залучення інвестиційних ресурсів, поповнення обігових коштів, використання прибутку та в цілому розвиток підприємства.
7. Система стратегічного менеджменту	Стратегічний менеджмент підвищує ефективність управління, призводить до стабільного розвитку бізнесу, адже передбачає можливі негативні впливи зовнішнього середовища.
8. Виробництво	Виробництво є основним внутрішнім фактором, що визначає економічну стійкість підприємства, адже від процесу виробництва залежить якість продукції, що у свою чергу покращує конкурентоспроможність підприємства.

Джерело: побудовано автором за даними [6;14]

Розглянувши основні напрями внутрішніх факторів впливу, слід звернути увагу на сукупність факторів зовнішнього середовища, що

мають непрямий вплив на функціонування і розвиток підприємства (табл. 3).

Таблиця 3 – Зовнішні фактори впливу на стійкість розвитку підприємства

Фактори	Характеристика
1. Політична ситуація	Від стану політичної ситуації в країні залежить рівень зростання інвестицій із зарубіжних країн, експорт вітчизняних товарів до нових зарубіжних ринків. Політична стабільність проявляється у ставленні держави до власності та підприємництва.
2. Економічна ситуація	Вагомий фактор впливу на стійкість розвитку підприємства, що регулює ціни на енергоносії, курс національної валюти, котирування акцій вітчизняних підприємств на фондовому ринку, рівень інфляції, процентні ставки по кредитах.
3. Інфляція	Є одним з найбільш несприятливих факторів зовнішнього середовища, адже він що дестабілізує фінансове становище підприємств, відбувається знецінення національної грошової одиниці, що спричиняє загальне підвищення рівня цін та відносне зниження вартості матеріальних активів.
4. Науково-технічний прогрес	За рахунок розвитку «високих» технологій, комп'ютерної техніки відбулися кардинальні зміни у виробництві, за рахунок випуску високоякісної продукції за знижчими матеріальними витратами. і людських ресурсів.
5. Інвестиції	Позитивний інвестиційний клімат підприємства, тобто його здатність представити інвесторам якісну стратегію розвитку та чіткий бізнес-план інвестиційного проекту, який відповідає міжнародним стандартам, значно покращує стійкість розвитку підприємства, адже цю здатність враховують при прогнозуванні динаміки сталого розвитку підприємства.
6. Податкова система	Важливий вплив на рівень стійкості розвитку підприємства надає податкова система. Необхідним завданням є усунення ситуації перевищення граничного навантаження податками, адже в структурі прибутку така ситуація призведе до ліквідації стимулів для підприємницької діяльності та розширення виробництва. Отже, рівень податків має бути оптимальним для забезпечення умов стійкого та ефективного розвитку підприємств.
7. Інновації	Інновації забезпечують більш раціональне та економічне використання залучених у виробництво ресурсів за рахунок ефективних методів їх використання.
8. Законодавча база	Законодавча база є пріоритетним зовнішнім фактором, що визначає економічну стійкість підприємства, адже на розвиток підприємства великий вплив має фаза розвитку економіки в країні.

Джерело: побудовано автором за даними [6-7; 11]

Проте слід звернути увагу, що серед безлічі факторів стійкості економічної системи визначальну роль відіграють соціально-економічні відносини, адже підприємство являє собою соціальну, виробничу систему, оскільки цілеспрямовано керується людьми. Отже, основним фактором підприємства як системи є працівники. Незважаючи на те, що вивчення стійкості розвитку підприємства досить тривалий час було зосереджено лише на фінансових аспектах стійкості, необхідним є розгляд і оцінка стійкості розвитку підприємства з соціально-економічних позицій, адже дослідити економічний розвиток у розриві від соціального є нераціональним [15]. В економічній літературі досить часто поняття «соціально-економічна стійкість» зводиться до поняття «кадрова стійкість», адже працівники - це і є підприємство та виступають джерелом формування внутрішнього середовища підприємства. Для оцінки впливу соціальної складової на стійкість розвитку підприємства, слід проаналізувати загальний стан ринку праці (табл. 4).

Таблиця 4 – Основні показники ринку праці у 2010-2017 рр.

Період	Економічно активне населення		у тому числі			
	працездатного віку		зайняте населення працездатного віку		безробітне населення працездатного віку	
	у середньому, тис.осіб	у % до вікової групи	у середньому, тис.осіб	у % до вікової групи	у середньому, тис.осіб	у % до вікової групи
2010	19 164,0	71,9	17 451,5	65,5	1 712,5	8,9
2011	19 181,7	72,6	17 520,8	66,3	1 660,9	8,7
2012	19 317,8	72,9	17 728,6	66,9	1 589,2	8,2
2013	19 399,7	72,9	17 889,4	67,3	1 510,3	7,8
2014	19 035,2	71,4	17 188,1	64,5	1 847,1	9,7
2015	17 396,0	71,5	15 742,0	64,7	1 654,0	9,5
2016	17 303,6	71,1	15 626,1	64,2	1 677,5	9,7
2017	17 193,2	71,5	15 495,9	64,5	1 697,3	9,9

Джерело: побудовано автором за даними [8]

На основі розгляду даних табл. 4, доцільно відзначити, що протягом 2010-2014 рр. кількість економічно активного населення поступово зростала, проте з 2015 р. бачимо різке зниження кількості економічно

активного населення на 1639,2 тис. осіб у 2017 р. порівняно з 2014 р., що призвело до зниження зайнятого населення працездатного віку. Безробітне населення працездатного віку також різко зросло у 2014 р. до рівня 1 847,1 тис. осіб, що становило 9,7% від загальної кількості працездатного населення, а у 2017 р. його рівень досягає 9,9%.

Розглянувши загальні тенденції ринку праці України, необхідним є розгляд середньооблікової кількості штатних працівників (табл. 5).

З табл. 5 спостерігаємо зменшення середньооблікової кількості штатних працівників. Станом на 2017 р. їх кількість становила 7 679 тис. осіб., що на 2583 тис.осіб менше у порівнянні з 2010 р. Спостерігаємо зростання обороту робочої сили по звільненню, який показує зміну чисельності робітників за певний період часу. Коефіцієнт обороту робочої сили по звільненню протягом аналізованого періоду має тенденцію до зростання, що свідчить про збільшення кількості звільнень на підприємствах, а отже зростання кількості безробітних осіб.

Таблиця 5 – Середньооблікова кількість штатних працівників промислових підприємств у 2010- 2017 рр.

Період	Середньооблікова кількість штатних працівників (тис. осіб)	Коефіцієнт обороту робочої сили по звільненню (у % до середньообл. кількості штатних праців.)
2010	10 262	27,7
2011	10 083	30,5
2012	10 123	29,9
2013	9 720	30,3
2014	8 959	30,3
2015	8 065	30,2
2016	7 868	29,2
2017	7 679	31,8

Джерело: побудовано автором за даними [8]

Отже, існує необхідність у дослідженні динаміки даних про кількість зареєстрованих безробітних (табл. 6). З табл. 6 спостерігаємо з початку 2018 р. зменшення кількості зареєстрованих безробітних з 378,9 тис. осіб до 271,4 тис. осіб у жовтні. Значне зростання відбувається з листопада 2018 року на 29,6 тис. осіб. Станом на лютий 2019 р. кількість зареєстрованих безробітних становить 367 тис. осіб. Щодо кількості

вакансій, то можна зробити висновок, що найменша їх кількість була у грудні 2018 р. та становила 58,4 тис., що на 22,8 тис. менше порівняно з листопадом, саме це є причиною зростання кількості зареєстрованих безробітних на 40,7 тис. осіб порівняно с попереднім місяцем.

Таблиця 6 – Кількість зареєстрованих безробітних та кількість вакансій у 2018 -2019 рр.

Період	Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб	Кількість вакансій, тис. одиниць	Навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакансію, осіб
Січень	378,9	59,8	6
Лютий	383,7	71,8	5
Березень	366,9	93,0	4
Квітень	326,8	83,8	4
Травень	316,0	86,2	4
Червень	303,9	82,4	4
Липень	298,0	86,8	3
Серпень	292,8	100,3	3
Вересень	287,1	97,0	3
Жовтень	271,4	97,3	3
Листопад	301,0	81,2	4
Грудень	341,7	58,4	6
Січень 2019 р.	364,3	67,8	5
Лютий 2019 р.	367,0	84,5	4

Джерело: побудовано автором за даними [8]

Отже, розглянувши найбільш вагомі індикатори діяльності ринку праці слід зробити висновок, що існує необхідність у покращенні діяльності ринку, адже це, призведе до поліпшення загального рівня стійкості розвитку підприємства. Ми спостерігаємо тенденції до зростання кількості безробітних, тому напрямами підвищення зростання стійкості розвитку діяльності підприємства є впровадження системи зростання соціальної складової шляхом забезпечення соціального благополуччя, поліпшення умов праці для робітників, підвищення кваліфікації персоналу, покращення системи мотивації, збільшення робочих місць [9].

Зростання людського капіталу повинно здійснюватися за рахунок зростання витрат підприємства на підтримку здоров'я, підвищення кваліфікаційного рівня співробітників. Отже, необхідно зазначити, що підвищення кваліфікації персоналу призведе до стійкої і успішної роботи підприємства, адже одна із складових успіху підприємства полягає в умінні планувати свій розвиток. У свою чергу, стійкість розвитку підприємства залежить від чітко сформованих довгострокових, середньострокових і короткострокових цілей [10]. Тому необхідним є впровадження системи планування та узгодження дій між підрозділами та співробітниками задля досягнення стратегічних цілей. Для цього топ-менеджмент підприємства повинен скоординувати правильну роботу працівників з найменшими витратами та в максимально короткі терміни. При цьому, поставлені цілі повинні відповідати стратегії підприємства та бути реальними, досяжними і узгодженими. Отже, слід зробити висновок, що ефективним є те підприємство, де ефективні цілі відповідають ефективному результату.

Висновки і пропозиції. Проблема стійкості розвитку підприємства та пошуку шляхів підвищення ефективності управління є досить складною. Підприємство виступає відкритою системою, що функціонує в межах впливу багатьох факторів. Врахування факторів впливу в діяльності підприємств надасть змогу підвищити ефективність управління. Проте деякі фактори створюють загрозу щодо майбутнього існування підприємства, тому мінімізація загроз є першочерговим завданням ефективного управління.

Напрямом покращення економічної стійкості функціонування є запровадження ефективного менеджменту в усіх підрозділах. Слід приділити увагу механізму мотивації та залученню працівників до участі в управлінні підприємством, посиленню стимулів до впровадження інноваційних заходів та покращення процесу виробництва.

Проведений аналіз демонструє суттєвий вплив на стійкість розвитку підприємства саме соціальних чинників та існування потреби у поліпшенні організації та умов праці; удосконаленні управління персоналом; навчанні й підвищенні кваліфікації кадрів; створенні системи мотивації та стимулів для працівників.

Головною ціллю діяльності підприємства є досягнення стійкого розвитку у вигляді зростання показників прибутковості,

платоспроможності, підвищення маркетингової політики, іміджу підприємства та покращення соціальної сфери за рахунок досягнення оптимальних результатів розвитку з мінімальними втратами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фоміна М. В. Сталий економічний розвиток та особливості його реалізації в умовах глобалізації. *Науковий вісник НЛТУ*. 2011. С. 39–45.
2. Іванов В. Л. Організація управління економічною стійкістю підприємства на основі вдосконалення його організаційної структури управління. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. 148 с.
3. Кучерявий А. В. Стратегічна стійкість підприємства: поняття та складові. *Надійність*. 2005. № 1. С. 14–18.
4. Гросул В. А., Мамаєва Г. С. Теоретичні підходи щодо визначення сутності стійкого розвитку підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 7. С. 104–107.
5. Міщенко С. П. Теоретичні засади стійкого розвитку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 168–171.
6. Савіна Г.Г., Скібіна Т.І. Фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на рівень ефективності управління підприємством комплексу комунальних послуг. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. С. 128–165.
7. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. для післядиплом. освіти. Суми : Університетська книга, 2006. 383 с.
8. Ринок праці. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.04.2019)
9. Шандова Н.В. Оцінка загальної стійкості розвитку промислового підприємства. *Економічний простір: зб. наук. пр.* № 21. Дніпро : ПДАБА, 2009. С.276–292.
10. Воронкова А. Е. Потенціал підприємства як основа його довгострокового розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 4 (94). С. 77–84.
11. Маркіна І.А. Методологічні питання ефективності управління. *Фінанси України*. 2013. № 6. С. 24–32.
12. Афанасьєв Н. В. Управління розвитком підприємства: монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. 184 с.
13. Зеткина О. В. Об управлении устойчивостью предприятия. Москва : Аудит, ЮНИТИ, 2003. 134 с.
14. Прокопенко О.В. Мотиваційний механізм інноваційного розвитку: складові та стан його ринкової структури. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С.167–176.

15. Череп А.В., Череп О. Г., Швець Ю. О. Удосконалення науково-методологічних положень розвитку економічного механізму інноваційної діяльності промислових підприємств в умовах нестабільності ринкового середовища. *Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики: збірник наукових праць*. Харків, 2018. Вип. 4 (27). С. 418–427.

REFERENCES:

1. Fomina M. V. (2011). Stalyi ekonomichnyi rozvytok ta osoblyvosti yoho realizatsii v umovakh hlobalizatsii [Sustainable Economic Development and Features of its Implementation in the Conditions of Globalization]. *Naukovij visnik NLTU* [in Ukrainian].
2. Ivanov V. L. (2007). Orhanizatsiia upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiu pidpryiemstva na osnovi vdoskonalennia yoho orhanizatsiinoi struktury upravlinnia [Organization of management of economic stability of the enterprise on the basis of improvement of its organizational structure of management]. Luhansk: vyd-vo snu im. V. Dalia [in Ukrainian].
3. Kucheriavyi A. V. (2005). Stratehichna Stiikist Pidpryiemstva Poniattia Ta Skladovi [Strategic firmness: concepts and constituents]. *Nadiinist* [in Ukrainian].
4. Hrosul V. A. Mamaieva H. S. (2012). Teoretychni pidkhody shchodo vyznachennia sutnosti stiikoho rozvytku pidpryiemstva [Theoretical Foundations of Sustainable Development]. *Stalyi Rozvytok Ekonomiky* [in Ukrainian].
5. Mishchenko S. P. (2011). Teoretychni Zasady Stiikoho Rozvytku [Theoretical foundations of sustainable development]. *Visnyk Ekonomiky Transportu I Promyslovosti* [in Ukrainian].
6. Savina H.H. Skibina T.I. (2016). Faktory zovnishnoho ta vnutrishnoho vplyvu na riven efektyvnosti upravlinnia pidpryiemstvom kompleksu komunalnykh posluh [Factors of external and internal influence on the level of efficiency of management of the enterprise of the complex of communal services]. *Efektivna Ekonomika* [in Ukrainian].
7. Melnyk L. H. (2006). Osnovy stiikoho rozvytku [Basics of Sustainable Development]. Sumy: Universytetska Knyha [in Ukrainian].
8. Rynok Pratsi. Derzhavnyi Komitet Statystyky Ukrainy. [Rynok Pratsi Derzhavnyi Committee Statystyky Ukrainy]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
9. Shandova N.V. (2009). Otsinka zahalnoi stiikosti rozvytku promyslovoho pidpryiemstva [Estimation of the overall stability of the development of an industrial enterprise]. *Ekonomichnyi Prostir*. Dnipro: PDABA [in Ukrainian].
10. Voronkova A. E. (2009). Potentsial pidpryiemstva yak osnova yoho dovhostrokovoho rozvytku [Enterprise Potential as the Basis for its Long-term Development]. *Aktualni Problemy Ekonomiky* [in Ukrainian].

11. Маркіна І.А. (2013). Metodolohichni pytannia efektyvnosti upravlinnia [Methodological issues of management effectiveness] *Finansy Ukrainy* [in Ukrainian].
12. Afanasiev N. V. (2003). Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva [Enterprise Development Management]. Kharkiv: VD «INZhEK» [in Ukrainian].
13. Zetkyna O. V. (2003). Ob upravlenyy ustoichyvostiu predpriatyia [About management of enterprise sustainability]. Moskva: Audyt, YUNYTY [in Russian].
14. Prokopenko O.V. (2011). Motyvatsiinyi mekhanizm innovatsiinoho rozvytku skladovi ta stan yoho rynkovoї struktury [Motivational Mechanism for Innovation Development: The Components and Status of its Market Structure]. *Marketynh i menedzhment innovatsii* [in Ukrainian].
15. Cherep A.V., Cherep O.H. & Shvets Y.O. (2018). Udoskonalennia naukovo-metodolohichnykh polozhen rozvytku ekonomichnoho mekhanizmu innovatsiinoї diialnosti promyslovykh pidpriemstv v umovakh nestabilnosti rynkovoho seredovyscha [Improvement of the scientific and methodological approaches for the development of economic mechanism of innovative activity of industrial enterprises in the conditions of market environment's unsteadiness]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky: zbirnyk naukovykh prats – Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 4 (27), 418-427[in Ukrainian].